

Саша С. Чорболоковић
ОШ „3. октобар”, Бор
Универзитет Сингидунум
Студијски програм Англистика

УДК 37.026.: 811.163.41
DOI 10.46793/Uzdanica21.2.083C
Стручни рад
Примљен: 19. фебруар 2024.
Прихваћен: 24. мај 2024.

КОРЕЛАТИВНИ ПРИСУП УТВРЂИВАЊУ СУФИКСАЦИЈЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ¹

Айспиракџи: У раду се сагледава корелативни приступ утврђивању суфиксације у оквиру предмета Српски језик и књижевност у шестом разреду основне школе. Основни циљ рада је разматрање значаја и улоге унутарпредметне корелације у другачијем осмишљавању часова и постизању функционалнијег знања ученика из творбе речи. Задачи рада су следећи: истражити заступљеност корелативног приступа у методичкој литератури, показати предности његове употребе описом једног часа и указати на пожељне промене приступа у изучавању суфиксације у основној школи како би се дошло до бољих резултата и трајнијег знања ученика. Описани предлог унутарпредметног повезивања омогућава уочавање важности стечених знања, повезивање са искуством ученика, подстицање креативности, критичког и аналогјског мишљења и богаћење речника. Настава творбе речи престаје бити формална и нормативна, већ постаје истраживачка, стваралачка и функционална.

Кључне речи: српски језик, творба речи, суфиксација, унутарпредметна корелација, основна школа.

УВОД

Учење граматичких правила ради њих самих без довољног повезивања са стварним ситуацијама и искуством ученика води у *траматизовање* (Милатовић 2013: 373). Типичан пример потврде за наведено јесте обрада језичке области грађења речи, која је због своје комплексности, али и начина обраде у основној школи (Драгићевић 2012: 88–97)², ученицима врло често

¹ Рад је настао на основу припреме за час *Извођење (суфиксација)* која је на конкурс Друштва за српски језик и књижевност за најбољу методичку припрему 2017. године освојила другу награду.

² Драгићевић (2012: 92) као проблем истиче описивање и обраду творбених процеса као да су граматички, при чему нема сагледавања њиховог значаја у свакодневном језичком току.

апстрактан систем, што за последицу има механичко учење, нефункционално и краткотрајно знање ученика. Такво учење своди се на усвајање дефиниција, творбено-структурну анализу твореница без укључивања или пак недовољног укључивања семантике (Штасни 2008: 83). Услед тога ученици не виде смисао онога што уче јер нема практичног значаја нити повезивања са њиховим искуством и интересовањима нити стављања у актуелни и прагматични контекст (жаргон, компјутерска терминологија и слично). С правом се можемо упитати да ли је нешто тада стварно научено или само тренутно запамћено и врло брзо заборављено после прве провере.

С друге стране, и досадашња истраживања о творби речи у наставној пракси врло често су без навођења и описа конкретних примера часова, који би били добар подстицај планирања, а онда осмишљавања другачијих, иновативних и занимљивијих часова.³

Имајући у виду све наведене чињенице, трагање за другачијим приступом у настави при обради и утврђивању творбе речи више је него потребно. Предмет овог рада је корелативни приступ утврђивању суфиксације у оквиру предмета Српски језик и књижевност у шестом разреду основне школе. Основни циљ рада је разматрање значаја и улоге унутарпредметне корелације у другачијем осмишљавању часова и постизању функционалнијег знања ученика из творбе речи. Задаци рада су: истражити заступљеност корелативног приступа у методичкој литератури, показати предности његове употребе описом једног часа и указати на пожељне промене приступа у изучавању суфиксације у основној школи како би се дошло до бољих резултата и трајнијег знања ученика.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР РАДА

Термин *корелација* је латинског порекла (*correlatio* – међусобни однос, узајамна зависност, повезаност; сразмера). У нашој наставној теорији и пракси користи се за повезивање различитих садржаја по некој сродности, а са одређеним утврђеним циљем⁴. Врло често неизоставни је део оперативних и глобалних планова рада као једна од рубрика коју треба попунити.

Иако је корелативни приступ одавно присутан у нашој методичкој литератури, његова важност и потреба примене у наставној пракси актуелизо-

³ Методичким приступом творби речи у основној школи на примеру поезије Милосаве Тешића врло успешно бави се Раковић (2021). Ауторка поред творбене анализе Тешићевих индивидуализама, говори о могућностима обраде модела творбе речи у основној школи и могућим примерима задатака за увежбавање стечених знања.

⁴ О термилошкоком разграничењу термина *корелација*, *координација* и *интеграција* в. шире у: Тежак (1986).

вана је најновијом реформом наставних програма оријентисаних на исходе⁵ и увођењем пројектне наставе (Мркаљ 2020: 271–285)⁶.

Корелација је повезана са интеграцијом наставних садржаја, па се у методици наставе говори о корелацијско-интеграцијском систему наставе (Росандић 1986: 203–206; Илић 2006: 97–105). Корелацијско-интеграцијски систем пружа могућност повезивања сродних садржаја, а самим тим и свестраног, комплексног и целовитог сагледавања појава, лакшег, занимљивијег учења и остварења процедуралног знања. Росандић (1986: 206) наводи могућности ужег и ширег повезивања наставних подручја у оквиру наставног предмета, затим наставних предмета у оквиру васпитно-образовног система наставе, али и много шире. Илић (2006: 100) истиче важност наставника и за унутарпредметно⁷ и међупредметно повезивање и његову инвентивност, али и неопходну свестраност јер врло често је унутар школа између различитих предмета и наставника знатно теже направити тимско планирање и остварити добру сарадњу, па наставник приступа самосталном тематском планирању, истраживању и повезивању наставних садржаја. Мркаљ (2010: 47–55) разјашњава појам корелације и даје бројне примере. Ауторка поред међуобласног повезивања у оквиру самог предмета напомиње да се садржаји Српског језика и књижевности могу повезати са другим предметима не само у једном разреду (међупредметна хоризонтална корелација) него и са обрађеним садржајима или оним који ће се тек учити из разних предмета (међупредметна вертикална корелација), па чак и оним који нису део наставних програма. Примере могућих унутарпредметних и међупредметних корелација приликом састављања питања за увежбавање градива у квизу презентују и Никић и Чорболоковић (2015: 363–375). Иновативним начином повезивања наставе језика са наставом књижевности ради повећања квалитета наставног процеса, подизања нивоа знања и резултата на завршним испитима бави се и Станкић (2016) у својој докторској дисертацији.

⁵ Нови програми наставе и учења се примењују од школске 2018/2019. године за пети и шести разред, од 2019/2020. за седми, а за осми од 2020/2021. године. В. шире: <https://zuov.gov.rs/zakoni-i-pravilnici/#1610656112041-e410e47d-a7ef> (датум посете 25. 4. 2023).

⁶ Корелацијско-интеграцијски потенцијал наставе разматра се у великом броју радова: Селаковић (2019), Стакић, Маричић (2019), Кецојевић (2018), Николић (2017), Радомировић, Вурдеља (2017), Раковић (2017), Ристовић (2017), Зобеница (2017), Лепојевић (2017), Николић (2014), Николић, Селаковић (2014), Николић, Селаковић (2013), Стокин (2013), Јањић (2006), Кончаревић (1996). Поменути радови истражују међупредметну корелацију Српског језика и многих наставних предмета у основној, али и средњој школи.

⁷ О функционалном повезивању наставе српског језика и наставе књижевности погледати у: Петровачки (2010: 18–25).

ТВОРБА РЕЧИ У НОВИМ НАСТАВНИМ ПРОГРАМИМА ЗА СТАРИЈЕ РАЗРЕДЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Реформисани програми наставе и учења предвиђају само усвајање извођења (суфиксације), слагања и префиксације. У поређењу са претходним, знатно су поједностављени јер нема ни комбиноване творбе, ни творбе претварањем. Ови наставни садржаји обрађују се у шестом и осмом разреду. У шестом разреду ученици се упознају са разликом између простих речи и твореница, са породицом речи, саставним деловима твореница (префикс, суфикс, творбена основа, корен речи), прави се разлика у односу на граматичку основу и граматичке наставке, док је у осмом планирано проширивање знања детаљним упознавањем са основним творбеним моделима: извођење (суфиксација), слагање (просто срastaње и слагање са спојним вокалом) и префиксација. Новина програма је и то што је префиксација издвојена као засебни творбени модел, није више део слагања, а све речи настале овим моделом именују се као префиксалне творенице.

Табела 1. Изводи из правилника о плану и програму наставе и учења за шести и осми разред

Разред	Садржаји	Исход Ученик ће бити у стању да:
VI	Подела речи по постанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови твореница (творбене основе, префикси и суфикси). Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основном и суфиксима.	– препозна делове речи у вези са њиховим грађењем.
VIII	Грађење речи: – основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице).	– издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења.

ТЕМА РАЗЛИЧИТОСТИ КАО ОСНОВА УНУТАРПРЕДМЕТНОГ ПОВЕЗИВАЊА НА ЈЕДНОМ ЧАСУ

Школа као васпитно-образовна институција има велику и значајну улогу у подстицању и развоју ставова и вредности који треба да допринесу разумевању и поштовању и уважавању различитости, тј. толеранцији међу ученицима. То се може постићи не само на часовима одељењског старешине него и на часовима Српског језика и књижевности унутарпредметним повезивањем све три подобласти предмета: језичка култура, језик и књижевност.

Табела 2. Унутарпредметно повезивање на једном часу

Ток часа	Подручје / наставна област	Тема која интегрише наставне области: Различитост
Уводни део	Језичка култура	Мотивациони разговор о личним особинама
Оперативни део	Језик	Суфиксација: грађење нових имена и презимена на основу особина
Завршни део	Књижевност	Анализа имена и надимака јунака из Ћопићевог романа <i>Орлови рано леће</i>

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА: МОТИВАЦИОНИ РАЗГОВОР О ЛИЧНИМ ОСОБИНАМА

Мотивациони разговор⁸ о личним особинама човека (наслеђеним и стеченим) и начину на који оне утичу на формирање мишљења или представе о некоме може бити одлична основа за почетак часа, али и за подстицање критичког мишљења код ученика⁹. Кључно је размотрити да ли се човек увек приказује онаквим какав јесте, или се свако труди да се допадне другима да би они о њему имали лепо мишљење, колико смо свесни какви смо заиста (степен самокритичности), када долазе до изражаја и особине које прикривамо, како реагујемо кад нам неко укаже на одређену лошу особину. Интересантно би било чути која би особина, по мишљењу ученика, била најпожељнија, а која није пожељна и слично.

⁸ У књижевности многи текстови пружају могућност за развој толеранције, али и уопште вредносних критеријума међу ученицима. В. шире и: Чутовић, Пурић (2019: 129–142) и Чутовић, Срмиз (2022: 95–114).

⁹ Један од развојних задатака у предадолесцентном периоду је и формирање идентитета, те се ученици све више интересују за своју личност. С друге стране, приступ усмерен на анализу личних особина ученика развија мотивацију за бављење наставним садржајем због личне заинтересованости.

Напомена: Оваква тема треба да мотивише ученике на учествовање у разговору на часу и да допринесе да сви ученици више размишљају, јачају своју самокритичност, као и да у процени других нико не буде једностран или вођен предрасудама. Свако мора бити спреман да некога прво упозна, а онда и разуме и прихвати јер је лепота у различитости, а величина свакога у способности да прихвати другачије од себе. Нарочито је важно нагласити да не би требало збијати шале на нечији рачун на основу физичких или карактерних особина, нарочито ако то некоме смета (шала је само догле док се прихвата као шала, у супротном прелази у увреду).

ЈЕЗИК: ГРАЂЕЊЕ НОВИХ ИМЕНА И ПРЕЗИМЕНА

Ученици добијају задатак да напишу листу својих особина, три врлине и три мане. То може бити и у виду унапред припремљене и дизајниране листе у коју само треба уписати тражене особине. Да би се избегла ситуација навођења и нечега што нису особине, и смањила понављања¹⁰, наставник може понудити ученицима каталог 25 позитивних/пожељних (добар, вредан, спретан, храбар, уредан, одговоран, пажљив, несебичан, добродушан, духовит, скроман, паметан, разуман, самокритичан, брижан, одлучан, поштен, поносан, искрен, дарежљив, мио, дружељубив, упоран, пожртвован, стрпљив) и 25 негативних/непожељних особина (хвалисав, уображен, спор, незрео, неискрен, плашљив, лењ, неуредан, неодговоран, лаковеран/наиван, свадљив, неповерљив, брзоплет, неприлагодљив, неодлучан, импулсиван, непрецизан, тврдоглав, лукав, шкрт, колебљив, немиран, пробирљив, пресетљив)¹¹. Каталог може бити дат сваком ученику или пару. То може бити симпатична књижица у којој ће бити исписана свака од наведених особина са понеком илустрацијом.

¹⁰ Искусством на часовима је потврђено да број врлина и мана треба ограничити на три. Захтев за више (у првој верзији је било пет) ученицима представља проблем да се одлуче и напишу, што непотребно продужава ову активност и доводи у питање реализацију свега планираног на часу. Такође, ученицима је много теже да наведу мане него врлине. То се може објаснити са психолошког аспекта: деца узраста од 12 година нису достигла ниво моралне зрелости да би себе подробније проценила. Она знају да је добро оно што се од њих очекује, а лоше оно што други критикују, тако да ће често потиснути и превидети своје мане, а истичати оно што други цене. В. шире у: Поповић, Миочиновић (1977). У оквиру мана ученицима треба понудити неутралне речи и постепено их навикавати да говоре и пишу без тешких речи за себе и другог.

¹¹ Посебно су занимљиве особине које су настале додавањем префикса НЕ- јер некада добијамо врлину (*ненамешљив, несебичан, независан, неустрашив*), а некада ману (*непажљив, нерадан, неписиојан*). В. шире у: Драгићевић (2012: 33).

Табела 3. Каталог особина

	Позитивне особине	Негативне особине
Мој каталог особина		

Након што ученици попуне дате листе, приступа се читању. Када сви заврше, свако треба да подвуче своју доминантну позитивну и негативну особину, ону која га најбоље описује. Следећи задатак је да ученици од врлине направе своје име, а од мане презиме, чиме започине грађење нових речи. Претпоставља се да ће ученици градити имена и презимена¹² аналогно већ постојећим и познатим моделима (суфикси за мушка имена *-ко*, *-иша*, *-оје*, *-адин*, *-ун*, *-ош*, *-аш*, *-че*, *-ак*...; суфикси за женска имена: *-ица*, *-а*, *-ија*, *-ила*, *-иња*¹³...). На овај начин ученици ће утврдити суфиксацију на примерима нових имена и презимена (примениће своје теоријско усвојено знање).

Наставник уписује свако име и презиме у исцртану табелу на табли, а ученици у своје табеле у свесци. Следећи корак је учачавање и издвајање суфикса и творбене основе у сваком примеру. До тог закључка ученици долазе

¹² Станојчић и Поповић (1995: 133) наводе следеће суфиксе за грађење женских имена: *-ана*, *-ија*, *-ица*, *-ка*, а за мушка: *-ко*, *-оје*. Презимена се најчешће образују суфиксом *-ић*. По навођењу аутора, презимена настају углавном суфиксом *-ић*, било од присвојних придева или директно од имена (*Петровић*, *Ковачевић*, *Војиновић*, *Божих*, *Мишић*, *Сивакић*...). Клајн (2003: 111) помиње суфикс *-овић/-вић* састављен од присвојног придевског суфикса и деминутивног *-ић* са значењем *сина*, односно *ћојћомка*.

Ова тема може бити погодна за рад у додатној настави, у лингвистичкој секцији. С тим у вези, драгоцена публикација о именима је и Шипка, Клајн (2011) и рад о женској презименској варијанти Ђорић (2008: 166–176).

Клајн (2003) међу примерима уз многе суфиксе наводи и мушка и женска лична имена: суфикс *-а* (Васа, Сима, Кира, Риста...), *-ак* (Ридак, Пејак, Милак, Стојак...), *-ана* (Светлана, Гроздана, Гордана...), *-аш* (Андријаш, Драгаш, Матијаш...), *-е* (Јуре, Мате, Анте: Маре, Кате, Луце), *-ија* (Петрија, Николија, Анђелија...), *-ије* (Антоније, Методије, Арсеније...), *-ика* (Габика, Аника, Мицика...), *-ин* (Војин, Мартин, Горчин...), *-ица* (Бранкица, Микица, Олгица...), *-иша* (Драгиша, Велиша, Радиша...), *-ка* (Јованка, Душанка, Иванка...), *-ко* (Срећко, Жарко, Жељко...), *-ош* (Драгош, Урош, Милош...), *-уша* (Јелуша, Радуша, Петруша...), *-че* (Миланче, Јованче, Славче...). Међутим, за многа од њих и сам аутор назначавача да су архаична или врло ретка имена у савременом српском језику, што чини дате суфиксе данас непродуктивним (Радиша, Драгош, Андријаш...).

¹³ Неки од ових суфикса би требало да ученицима буду познати на основу обрађених књижевних текстова, тј. имена би могли да направе аналогно именима књижевних јунака који се у њима јављају, или пак на основу имена њихових аутора: суфикси за мушка имена *-ко* (Бранко Радичевић, Бранко Ћопић; Марко Краљевић, Бошко Југовић, Хајдук Вељко, Недељко, Јеленко), *-иша* (Љубиша Ђокић; Добриша, Свадиша), *-ица* (Добрица Ерић), *-ин* (Војин Југовић), *-ош* (Милош Војиновић, Милош Обилић), *-аш* (Андријаш), *-че* (Латинче, Биберче, Јованче), *-ак* (Новак, Петрак)...; суфикси за женска имена: *-ица* (царица Милица), *-ка* (Косовка Девојка, Душанка, Вањка), *-ана* (Гроздана Олујић, Светлана Велмар Јанковић).

самостално, уз наставниково усмеравање. Дакле, ученици пажљиво, уз помоћ наставникових инструкција и корекција, правилним усмеравањем долазе до тачних одговора (утврђивање тачне границе основе и суфикса, идентификовање редукованих основа). Ученици ће, осим препознавања структуре нових изведених речи, на овај начин боље разумети како се остварује значење изведенице: суфикс прецизира информацију дату у творбеној основи, а значењским прожимањем и творбене основе и суфикса формира се значење изведенице/деривата (Драгићевић 2007: 192–195).

Истовремено, по обављеном задатку, на табли остаје исцртана табела са творбеном анализом свих имена и презимена. Табеларним приказом елементи који учествују у творби треба да буду видљивији, очигледнији, а самим тим ученицима јаснији.

Табела 4. Примери имена и презимена са одржаног часа

Примери имена и презимена	Творбена анализа имена		Творбена анализа презимена	
	Творбена основа	Суфикс	Творбена основа	Суфикс
Духовитко Тврдоглавић	духовит-	-ко	тврдоглав-	-ић
Добрила Лењић	добр-	-ила	лењ-	-ић
Добрица Неодлучнић	добр-	-ица	неодлучн-	-ић
Спретниша Уображеновић	спретн-	-иша	уображен-	-овић
Дружељупка Лењовић	дружељуб*-	-ка	лењ-	-овић
Искреније Брзоплетић	искрен-	-ије	брзоплет-	-ић
Паметница Аљкавић	паметн-	-ица	аљкав-	-ић
Позитивко Неодговорнић	позитив-	-ко	неодговорн-	-ић
Ведран Тврдоглавић	ведр-	-ан	тврдоглав-	-ић
Паметније Шкртић	паметн-	-ије	шкрт-	-ић
Упорнија Арогантнић	упорн-	-ија	арогантн-	-ић
Брижнана Спорић	брижн-	-ана	спор-	-ић
Искренка Лењић	искрен-	-ка	лењ-	-ић
Позитивко Лукавић	позитив-	-ко	лукав-	-ић
Добрило Плашљивић	добр-	-ило	плашљив-	-ић
Сналажљивка Хвалисавић	сналажљив-	-ка	хвалисав-	-ић
Стидљивко Лаковерновић	стидљив-	-ко	лаковерн-	-овић
Пажљивка Наивнић	пажљив-	-ка	наивн-	-ић
Дружељубиша Дволичнић	дружељуб-	-иша	дволичн-	-ић
Поштеније Незрелић	поштен-	-ије	незрел-	-ић

* У овом примеру треба прокоментарисати и гласовну промену – једначење сугласника по звучности (Б/П).

На крају овог дела часа следи општи закључак у виду творбеног модела и издвајања творбених јединица: творбене основе и најчешћих суфикса за грађење мушких и женских имена и презимена.

Табела 5. Суфиксација

Суфиксални модел грађења имена и презимена		
Извођење имена: мушко име	придевска творбена основа	суфикс <i>-ко, -ица, -иша, -ије, -ан, -ило</i>
Извођење имена: женско име	придевска творбена основа	суфикс <i>-ица, -ка, -ила, -ана, -ија</i>
Извођење презимена	придевска творбена основа	суфикс <i>-ић, -овић</i>

На основу забележених примера, уочава се да и имена и презимена имају придевску творбену основу. У грађењу мушких и женских имена учествује више различитих суфикса. Као најчешћи суфикси у мушким именима јављају се *-ко, -иша, -ица, -ије*, а у женским *-ка, -ица*¹⁴. У презименима доминира суфикс *-ић* (само су три примера изведена суфиксом *-овић*).

Напомена: Овакав задатак делује крајње подстицајно за стварање нових речи. Њиме се обнавља градиво, повезује са примерима које ученици већ знају, а истовремено док то раде, они се и забављају¹⁵.

КЊИЖЕВНОСТ: ИМЕНА ЛИКОВА У ЋОПИЋЕВОМ РОМАНУ *ОРЛОВИ РАНО ЛЕТЕ*

На крају, додатни задатак може бити анализа имена, презимена и надимака ликова Ћопићевог романа *Орлови рано леће* (како су их добили, колико верно осликавају њихов карактер) и издвајање једног који им је по особинама најсличнији или се пак највише разликује од њих. Могу се надимци сагледати и као именице субјективне оцене (нпр. деминутиви Вањка, Николица; аугментативи Николетина), да ли су добијени на основу имена, презимена, физичких карактеристика, карактерних особина.

Домаћи загађајак

За разлику од мотивационог разговора, где је акценат био на вештини усменог изражавања, у домаћем задатку у првом плану је писано изражавање. Наиме, ученици код куће треба да напишу једну кратку причу у којој ће представити чланове своје породице. Сви чланови породице треба да имају име и презиме саграђено по усвојеном моделу у главном делу часа. Препод-

¹⁴ Једино се суфикс *-ица* јавља и у мушким и у женским именима.

¹⁵ Приликом осмишљавања оваквог начина утврђивања градива из творбе речи, осим занимљивости, практичне примене научног, у први план је стављена брза и лака припрема и могућност реализације у свакој школи без обзира на техничку опремљеност.

ручује се да дужина рада буде до једне куцане или пак стране А4 формата у свесци, мора имати наслов, а од ученика се очекује да буду занимљиви и оригинални приповедачи.

Имајући у виду да нису сви вешти у писању кратких прича, наставник може предложити још једну могућност. Наиме, ученици могу и да своје „ново име и презиме” образложе у кратком саставу у коме ће заправо себе представити (описати), направити неку врсту аутопортрета. Његова дужина је такође ограничена на једну страну, а пожељно је да свако буде оригиналан и занимљив у свом представљању.

Осим тога, сви треба код куће да по истом моделу саграде име и презиме свог одељењског старешине или предметног наставника српског језика¹⁶, што се у наставној пракси показало врло подстицајно и ученицима занимљиво, а добијени примери су били често врло духовити.

ПРЕДНОСТИ УПОТРЕБЕ КОРЕЛАТИВНОГ ПРИСТУПА У НАСТАВИ

Постоје бројне предности употребе корелативног приступа при утврђивању суфиксације у основној школи. Оне најважније би се могле представити на следећи начин.

1. Ученици уче да анализирају, критички размишљају, закључују, оспособљавају се да употребе своје знање и открију и развију своје потенцијале, а не само да репродукују градиво (ученици стичу активно и применљиво знање);

2. Настава граматике је истраживачка и стваралачка, није само нормативна (скуп правила која треба знати) него и функционална;

3. Учење правила се ставља у службу културе опхођења и формирања правилног вредносног система;

4. Подстичу се креативне и стваралачке способности ученика;

5. Појачана је мотивација за рад и учешће на часу;

6. Бројне наставне активности се преплићу, допуњују, а самом њиховом реализацијом постижу се постављени циљеви;

7. Унутарпредметним повезивањем остварују се исходи из сва три подручја наставног предмета Српски језик и књижевност (Језик, Књижевност и Језичка култура). Ученици знају да граде име и презиме по узору на одређене познате моделе из окружења (на основу свог искуства), умеју да

¹⁶ За аутора рада одељење је имало више имена: Вредниша Незгоднић, Духовитко Брзољутић, Организованије Строгић.

идентификују и издвоје творбене елементе: творбену основу и суфикс у изведеним именима и презименима, али и да изнесу свој став и да га образложе, као и да знање из творбе речи повежу са обрађеним књижевним делима и свакодневним животом;

8. Интегрисањем различитих наставних садржаја у једну целину и учење постаје смисленије, а постигнућа ученика неупоредиво су боља.

ЗАКЉУЧАК

Будући да се у основној школи суфиксација углавном изучава формално идентификовањем основа и суфикса без укључивања семантике и повезивања са стварним ситуацијама и искуством ученика, основни циљ рада је био испитати значај и улогу унутарпредметне корелације унутар предмета Српски језик и књижевност ради другачијег осмишљавања часова и функционалнијег знања из творбе речи.

Корелативни приступ није нов у методичкој литератури, али је актуелизован најновијом реформом наставних планова и програма и увођењем пројектне наставе. Он је значајан ради успешнијег савладавања градива и примене знања, али и формирања целовите представе о наставним садржајима.

Кроз описани пример теме различитости унутарпредметним повезивањем¹⁷ омогућено је уочавање важности стечених знања, повезивање са искуством ученика, подстицање креативности, критичког и аналогijsког мишљења и богаћење речника. Настава творбе речи је престала бити формална и нормативна већ је постала истраживачка, стваралачка и функционална. Осим тога, наставна пракса (и методика наставе) обogaћена је једним новим примером који треба бити подстицај за промишљање, осмишљавање и бољих и успешнијих часова, али и подизање нивоа знања сваког ученика.

ЛИТЕРАТУРА

Dragičević (2007): R. Dragičević, *Leksikologija srpskog jezika*, Beograd: Zavod za udžbenike.

Dragičević (2012): R. Dragičević, *Leksikologija i gramatika u školi (metodički ogle-di)*, Beograd: Učiteljski fakultet.

¹⁷ Сама тема пружа могућности за интердисциплинарно сагледавање кроз функционално повезивање са Грађанским васпитањем, Историјом, Географијом, Биологијом. Повезујући градиво из више предмета лакше се разуме, примењује научно, а онда и лакше и дуже памти.

Čutović, Purić (2019): M. Čutović, D. Purić, Značaj i mogućnosti razvijanja tolerancije posredstvom književnog teksta kod dece predškolskog uzrasta, *Zbornik radova*, br. 21, Pedagoški fakultet Užice, 129–142.

Čutović, Srmiz (2022): M. Čutović, M. Srmiz, Uloga književnoumetničkog teksta u razvoju vrednosnih kriterijuma kod učenika mlađeg školskog uzrasta, *Zbornik radova*, br. 24, Pedagoški fakultet Užice, 95–114.

Čorić (2008): B. Čorić, *Tvorba imenica u srpskom jeziku*, Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.

Ilić (2006): P. Ilić, *Srpski jezik i književnost u nastavnoj teoriji i praksi*, Novi Sad: Zmaj.

Janjić (2006): M. Janjić, Međuoblasna korelacija u svetlu savremene nastave (na primeru povezivanja stilsko-kompozicijskih vežbi raspravljajanja i ekranizovane bajke „Kiri-ku i veštica”), *Književnost i jezik*, LIII(1–2), 147–159.

Kecojević (2018): M. Kecojević, Korelacijsko-integracijski sistem u nastavi srednjovekovne književnosti, *Književnost i jezik*, LXV/1–2, 153–165.

Klajn (2003): I. Klajn, *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku*, Beograd: Zavod za udžbenike.

Končarević (1996): K. Končarević, Korelacija nastave ruskog i srpskog jezika u osnovnoj školi: teorijske osnove i kurikularna realizacija – nastavak, *Nastava i vaspitanje*, 45(1), 32–47.

Lepojević (2017): J. Lepojević, Korelacija nastave srpskog jezika sa nastavom marketinga u srednjoj ekonomskoj školi, *Učenje i nastava*, III (1), 91–107.

Milatović (2013): V. Milatović, *Metodika nastave srpskog jezika i književnosti u mlađim razredima osnovne škole*, Beograd: Učiteljski fakultet.

Mrkalj (2010): Z. Mrkalj, Pojam korelacije u metodici nastave, *Metodički vidici*, [S.l.], 1(1), 47–55. ISSN 2334-7465. Dostupno na: <https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV/article/view/749>. Datum pristupa: 8. 6. 2022. doi: <https://doi.org/10.19090/mv.2010.1.47-55>.

Mrkalj (2020): Z. Mrkalj, Značaj korelativnog pristupa u novim programima nastave i učenja, u: I. Čutura, M. Dimitrijević (ur.), *Književnost za decu u nauci i nastavi*, Zbornik radova sa naučnog skupa, Knj. 25, 271–285.

Nikić, Čorboloković (2015): B. Nikić, S. Čorboloković, Jednostavni kviz u nastavi gramatike u starijim razredima osnovne škole, *Književnost i jezik*, 62(3/4), 363–375.

Nikolić (2014): M. Nikolić, Korelacija nastave srpskog jezika sa stručnim predmetima u srednjim stručnim školama (stilistička analiza poslovnog pisma), *Književnost i jezik*, LXI (3–4), 271–283.

Nikolić (2017): M. Nikolić, Nastava srpskog jezika u srednjoj stručnoj školi: kulinarski recept kao stručni žanr, *Književnost i jezik*, LXIV (1–2), 219–231.

Nikolić, Selaković (2013): M. Nikolić, K. Selaković, Nonsensna poezija za decu kao motivacija u nastavi likovne kulture u mlađim razredima osnovne škole (metodički aspekt), *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta u Užicu*, 15, 259–274.

Nikolić, Selaković (2014): M. Nikolić, K. Selaković, Primena interaktivnih procesa za unapređivanje recepcije likovne umetnosti i pisanog izražavanja učenika mlađih razreda osnovne škole, u: R. Nikolić (ur.), *Nastava i učenje – savremeni pristupi i perspektive*, Užice: Učiteljski fakultet, 413–420.

Petrovački (2010): Lj. Petrovački, Funkcionalno povezivanje nastave srpskog jezika i nastave književnosti, *Metodički vidici*, [S.l.], 1(1), 18–25. ISSN 2334-7465. Dostupno na: <https://metodickividici.ff.uns.ac.rs/index.php/MV/article/view/746>. Datum pristupa: 21. 4. 2023. doi: <https://doi.org/10.19090/mv.2010.1.18-25>.

Popović, Miočinović (1977): B. Popović, Lj. Miočinović, *Moralne vrednosti dece i mladih i njihov razvoj*, Beograd: Prosveta.

Pravilnik (2018): Pravilnik o planu nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, Beograd: Službeni glasnik RS.

Pravilnik (2019): Pravilnik o programu nastave i učenja za osmi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, Beograd: Službeni glasnik RS.

Radomirović, Vurdelja (2017): K. Radomirović, M. Vurdelja, Korelacija nastave književnosti i likovnog vaspitanja na primeru epohe realizma, *Književnost i jezik*, LXIV/3–4, 469–482.

Raković (2021): M. Raković, Obrada tvorbe reči u osnovnoj školi na primeru individualnih leksema u poeziji Milosava Tešića, *Zbornik radova Pedagoškog fakulteta u Užicu*, 24(23), 77–90.

Raković (2017): M. Raković, Obrada naučnog funkcionalnog stila u srednjoj medicinskoj školi (korelacija sa stručnim predmetima), *Učenje i nastava*, III (3), 517–530.

Ristović (2017): B. Ristović, Korelacija nastave srpskog jezika i nastave prava u srednjoj ekonomskoj školi, *Učenje i nastava*, III (2), 261–276.

Rosandić (1986): D. Rosandić, *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, Zagreb: Školska knjiga.

Selaković (2019): K. Selaković, Motiv mitskih bića u poeziji Ljubivoja Ršumovića kao podsticaj za likovno stvaralaštvo učenika mlađeg školskog uzrasta, u: S. Marinković (ur.), *Književno delo Ljubivoja Ršumovića*, Užice: Pedagoški fakultet, 491–504.

Stakić, Maričić (2019): M. Stakić, S. Maričić, Poezija Ljubivoja Ršumovića kao integrativni element povezivanja srpskog jezika i matematike, u: S. Marinković (ur.), *Književno delo Ljubivoja Ršumovića*, Užice: Pedagoški fakultet, 475–490.

Stankić (2016): M. Stankić, *Primena korelacijsko-integracijskog sistema u srednjoškolskoj nastavi srpskog jezika i književnosti (u funkciji poboljšanja postignuća učenika na kraju školske godine)*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

Stanojčić, Popović (1995): Ž. Stanojčić, Lj. Popović, *Gramatika srpskoga jezika*, Beograd, Zavod za udžbenike.

Stokin (2013): M. Stokin, Međupredmetna korelacija u praksi, *Školski čas*, 30(3–4), 64–72.

Težak (1986): S. Težak, Koordinacija, korelacija i integracija u nastavi hrvatskog ili srpskog jezika, *Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika*, X (4), 145–200.

Šipka, Klajn (2011): M. Šipka, I. Klajn, *Ime moje i tvoje*, Novi Sad: Prometej.

Štasni (2008): G. Štasni, *Tvorba reči u nastavi srpskog jezika*, Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.

Zobenica (2017): N. Zobenica, Dve Homanstalove pesme u nastavi nemačkog jezika: korelacije književnosti i likovne umetnosti, *Naslede*, 38, 247–257.

Saša S. Čorboloković

Elementary school “3. oktobar”, Bor
Singidunum University
Anglistics Study Programme

USING CORRELATIONS IN TEACHING SUFFIXATION IN ELEMENTARY SCHOOL

Summary: This paper deals with correlative approach in teaching suffixation within the field of Serbian language and literature course, which is a part of the 6th grade elementary school curriculum. The goal of the paper is to examine the significance and role of internal correlation, i.e. correlation between the different branches of a subject, aimed at helping students to achieve a more functional knowledge of word formation. The main goals of the research are the following: to give a review of literature related to correlation method in teaching; to show the potential advantages of the method on the example of a lesson plan; to highlight a new approach to teaching suffixation at elementary school level, with the purpose of achieving learning outcomes and enhancing active learning. The proposed model of internal correlation is based on students' experience, enhances their creativity and critical thinking, as well as vocabulary expansion. Teaching word formation is no longer formal and normative – it becomes creative and functional.

Keywords: Serbian language, word formation, suffixation, internal correlation, elementary school.